

Zvočno onesnaževanje, ki že meji na nasilje

Intervju s Sonjo Jeram in z Veroniko Brvar

Zadnja leta v javnosti vse več govorimo o zdravi prehrani in zdravem načinu življenja, prav tako o ohranjanju narave, naravnih virov in okolja, veliko manj pozornosti pa posvečamo naravnim zvokom in hrupu, ki na nas preži za vsakim vogalom, še toliko bolj v urbanem okolju, in nam grozi, da bo izničil vse naše želje in potrebe. Skandinavske države so – tako kot Anglija – glede tega vprašanja precej bolj osveščene in imajo razvita močna gibanja proti zvočnemu nasilju, medtem ko smo v Sloveniji glede tega še vedno precej ravnodušni, na kar kaže vseprisotna postavitev zvočnikov na zunanjih javnih površinah, neustreznost ozvočenja javnih prireditev in hrupnost gostinskih lokalov.

Eden od problemov zvočnega onesnaževanja je zagotovo jakost zvočnih signalov, drugi, nikakor manj pomemben, pa je prekrivanje različnih virov zvoka, kar se v zadnjem času vse pogosteje dogaja na zunanjih javnih površinah Stare Ljubljane, a tudi drugje. Na vprašanje, kako resen je problem in kako v zadostni meri osvestiti javnost, da bi se izognili težavam, ki izhajajo iz njega, sta skušali odgovoriti Sonja Jeram z Nacionalnega inštituta za javno zdravje in Veronika Brvar, ustanoviteljica gibanja Glasna za tišino.

Sonja Jeram je biologinja, zaposlena na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Ukvarja se z okoljskim hrupom, pri čemer

njeno delo trenutno obsega dva sklopa. Eno so posegi v okolje in mnenja, ki jih inštitut izdaja ob teh posegih in načrtih prostorskih mnenj o tem, ali je določeni poseg s stališča varovanja zdravja in počutja ljudi primeren ali ne, druga obsežna naloga pa je ukvarjanje s tematiko poslušanja glasbe pri mladostnikih, s poudarkom na poslušanju glasbe prek slušalk in na prenosnih predvajalnikih, katerih prodaja je v zadnjem času precej narasla.

Veronika Brvar je muzikologinja, od nedavnega svobodna novinarka in kulturna menedžerka. Problematiki hrupa se posveča že nekaj let, v okviru revije *Glasna*, ki jo izdaja Glasbena mladina Slovenije pa se je kot njena glavna urednica odločila, da uvede stalno rubriko, ki bo posvečena zvočnemu onesnaževanju in nasilju tako pri mladostnikih kot pri otrocih in v družbi sploh. V zadnjih treh letih je tako izšlo več prispevkov iz domačega okolja, veliko pa je bilo tudi prevodov. Pred dvema letoma je ustanovila še gibanje Glasna za tišino, katerega glavna naloga je osveščanje javnosti.

Luigi Russolo je že leta 1916 v eseju *Umetnost hrupov* zapisal: »Starodavno življenje je bilo popolna tišina. V 19. stoletju se je z iznajdbo strojev rodil hrup, ki danes triumfira in kraljuje vzvišen nad našo senzibilnostjo. Stoletja je življenje potekalo v tišini ali vsaj v pridušenih zvokih. Najglasnejši hrup, ki je pre-

trgal to tišino, ni bil ne zategnjen ne trajajoč ne raznoter. Če izvzamemo redke potrese, hurikane, neurja, plazove in slapove, je narava tiha.

V pomanjkanju hrupov so prve zvoke, ki jih je človek izvabil iz trtne piščali ali napete tetive, sprejeli z začudenjem, kot nekaj novega in čudovitega. Primitivne rase so zvoke pripisovale bogovom; imele so jih za svete, namenjene samo duhovnikom, ki so jih uporabljali, da bi njihovi obredi postali še bolj skrivnostni.

In tako se je razvila predstava o zvoku samem po sebi, različnem in neodvisnem od življenja. Izid tega je bila glasba, fantastičen svet, neoskrunljiv in posvečen, postavljen nad stvarnega. /.../

Tak glasbeni razvoj poteka vzporedno z izumljanjem in vse večjo številnostjo strojev, ki so človekovi sodelavci na vseh področjih. Ne samo v bučni atmosferi velikih mest, celo na podeželju, ki je bilo še do včeraj v popolni tišini, je danes stroj ustvaril takšno raznovrstnost zvokov, ki tekmujejo med seboj, da čisti zvok, ki je tako neznačen in monoton, ne vzbuja nikršnih čustev več.«

Danes smo resda že skorajda povsem otopeli, z visoko stopnjo zvočnega smetenja pa Slovenci izgublamo kulturno vrednost arhitekturne dediščine in razprodajamo zunanje javne površine, pri čemer izgublamo tudi vrednote, ki so nam dane. Pravilniki, ki bi naj preprečevali zvočno nasilje, obstajajo, a žal kontrola njihovega izvajanja ni dovolj učinkovita. Pritožb je vedno več, osveščanja javnosti zaenkrat premalo. A vendar obstajajo posamezniki, združeni v društva, ki so to nalogo vzeli v svoje roke. Poleg Nacionalnega inštituta za javno zdravje, kjer se posvečajo predvsem raziskavam po vzorih iz tujine in opozarjajo na škodljivost neprekinjenega poslušanja glasbe prek slušalk in nevarnost bivanja v območjih, kjer je hrup nad dovoljeno mejo, obstajata še Društvo za ENO glasbo, ki se bori proti več virom glasbe istočasno, saj bi več tišine na zunanjih javnih površinah dala priložnost uličnim umetnikom, gibanje Glasna za tišino pa si je za nalogo vzelo predvsem osveščanje javnosti s publicističnimi objavami in anketiranjem ljudi, v kar pa se je nekako vpletlo, čeprav se zdi, da povsem nezavedno, tudi vrednotenje glasbe. Čas je, da se vprašamo, v kakšnem zvočnem svetu torej živimo?

Zvočno nasilje je danes prisotno skorajda na vsakem koraku in, sodeč po izkušnjah, prav to ljudi moti, vendar tega zaradi nezadostne osveščenosti ne znajo ubesediti. Šele ko se bo javno začelo govoriti o tem in se bomo o tej temi začeli množično pogovarjati, bodo ljudje začeli tudi zavestno opazovati, kaj jih moti. In šele takrat bodo mogoče spremembe. Kaj se vama zdi najbolj sporno pri zaznavanju zvočnih signalov in ocenjevanju njihovih motenj?

Jeram: Veliko se govori o tem, kaj slišimo, ali dobro slišimo in kakšen sluh imamo. Po drugi strani pa se redko govori o tem, ali sploh znamo poslušati in kaj slišimo. Problem ocene motenj hrupa je, da jih hočemo optimizirati, vemo pa, da zvok zaznavamo subjektivno, odvisno od mnogih nezvočnih vplivov. Tako hrup prometa kot industrije ali glasbe želimo izraziti predvsem kot glasnost, ki jo merimo v decibelih, čeprav vemo, da je motnja odvisna tudi od frekvence in drugih lastnosti zvoka in da bo zaradi tega občutek drugačen pri isti glasnosti zvoka. Problematika je zelo zapletena, a jo želimo pretirano poenostaviti celo takrat, ko pri pripravi zakonodaje določamo mejne vrednosti.

Brvar: Problem je tudi ta, da mora vsak poslušati in slišati vse. Torej, je mar v zakonodaji res dovoljeno, da so zvočniki obešeni na vsaki hiši? V Ljubljani ima čisto vsaka restavracija svoje zvočnike na zunanjih površinah. To, kako poslušamo, namreč vpliva tudi na sam sluh in na slišnost. To pa je že vprašanje zdravstva. Zaenkrat je bistvo problema jakost, na drugi strani pa glasbena vseprisotnost.

Zaradi razprodaje javnih prostorov posameznik nima kaj dosti možnosti izbire. Doma se seveda svobodno odločamo, kaj poslušamo in ali sploh poslušamo, v javnih prostorih pa nam je ta možnost odvzeta. Bi lahko rekli, da gre za neke vrste (zvočno) posilstvo?

Brvar: Žal živimo na sredozemskem področju, čeprav se mi Slovenija nasploh zdi pravi fenomen v številu zvočnikov na cesti. Bolj ko greste proti severu Evrope, manj zvočnikov boste opazili, vsaj sama se jih ne spomnim. Tudi v Londonu, ki je hrupno mesto, jih ni. V Sloveniji je zvočnemu onesaževanju v prid tudi splošni občutek za nespoštovanje kulturne dediščine. Vprašanje je, kaj nam sporoča določena stavba. V nebo vpijoč primer tega je Slovenska filharmonija, pri kateri s stavbe visijo zvočniki. Tudi lokal pred Knjižnico Otona Župančiča je dober primer zvočnega nasilja, zadnji odkriti, najhujši primer pa je knjigarna Konzorcij, kamor stopiš, da bi v miru poiskal knjigo, jo prelistal in presodil, ali ti ustreza ali ne. Zdaj je tam internetna radijska postaja, a tja ne spada, odgovornim pa se ne da dopovedati, da je to popolnoma neprimerno in da se zaradi tega prodaja ne bo povečala. Kvečjemu se bo spremenila percepcija prostora.

Jeram: Morda kopirajo zgled iz tujine, kjer se dejansko v prodajalnah pojavlja glasba, vendar malce bolj premišljeno in bolj primerno prostoru. Če je v pravem prostoru prava glasba primerne glasnosti, je lahko to prednost. Pomembno je, da sta skladna tako namen prostora kot njegova vizualna in zvočna podoba. Mislim, da se pri nas še ne zavedamo, da to dvojje ne sme biti v konfliktu. Težava ni le v tem, da je glasba prisotna, temveč v tem, kakšna je zvrst glasbe v nekem okolju in nekem trenutku. Na primer, ko se lokal odpre in je še dokaj prazen, je

stranki zagotovo bolj prijetno, če je v ozadju glasba. Ko pa je lokal poln in se glasbe ne sliši več, je smiselno, da jo izključijo ali pa vsaj spremenijo vrst glasbe. Dojemanje same vloge glasbe v posameznem ambientu še ni dovolj preučeno, ozaveščenost med ljudmi, ki glasbo potrebujejo za neko ozadje, pa bi v vsakem primeru morala biti boljša. Treba je vedeti tudi, da Ljubljano radi primerjamo z velikimi mesti. A ta imajo svoja zabavišča, kjer poteka zabava dan in noč in ne moti prebivalcev, pri nas pa želimo zabavo narediti v središču mesta, kjer je veliko stanovanjskih stavb. To ne gre skupaj. Zabava ne more biti vsak dan na istem kraju. Ta problem bi bilo treba časovno in prostorsko bolj smiselno urediti, saj je dobro, da je Ljubljana živahno mesto in da živi, a naj živi brez nepotrebne vznemirjanja stanovalcev, še posebno ponoči.

Zdi se, da se človek 21. stoletja boji tišine, kajti ta nam omogoča biti s samim sabo, zato celo naravne zvoke, kot so veter, voda, pesem ptic, prekrivamo s hrupom, ki nam na neki način zapolni misli, hkrati pa naš um prazni zamisli.

Brvar: Ves čas gre za beg pred samim sabo, kar je najhujše. V Sloveniji je to vse bolj v porastu, še posebno pri mladini. Gre za problem, ki bo čez nekaj let zelo viden. Poiskati je treba alternativo oz. ljudi osveščati do te mere, da se bodo zavedali, da tišina ni nič strašnega in da ne pomeni, da si osamljen.

Jeram: Tišino radi zapolnimo z glasbo. Vse bolj pogosto pa to počnemo tudi na ulici med hojo, športom ali drugimi aktivnostmi s pomočjo slušalk in prenosnih predvajalnikov glasbe. Govori se o socialni izolaciji, še posebno v primerih, ko glasbo poslušamo prek slušalk celo v družbi. Vprašanje je, ali tako sploh poslušamo glasbo ali pa gre bolj za zapolnitev praznine, tišine.

Glasbo že poslušamo, vprašanje pa je, če jo tudi slišimo. Pisatelj Vanja Pegan je pred kratkim dejal, da je tehnologija, ki jo ustvarjamo, že presešla smisel, saj imamo telefone in računalnike, ki so zmogljivejši od tega, kar potrebujemo. Isto pa je z glasbo. Zaradi svoje vseprisotnosti je na neki način že izgubila svoj smisel ...

Jeram: Verjetno res. Če smo glasbi izpostavljeni takrat, ko si je ne želimo poslušati, je ne slišimo enako kot takrat, ko se za poslušanje odločimo sami.

Brvar: S tem problemom se srečujejo glasbeni pedagogi. Otroke je zelo težko motivirati k poslušanju. Ob tem se mora dogajati še tisoč slikovnih in vizualnih stvari. Naš namen oz. naša naloga pa je prav ta: prepričati otroke, kaj vse ti glasba prinese in kako ti lahko obogati svet.

Zdi se, da je bil hrup nekoč naraven. Tisto, kar je bilo hrupno, bi lahko strnili na nevihte, plazove in potrese, danes pa smo neprenehoma v hrupu, ki se ves čas razvija, saj tehnolo-

gija napreduje hitreje od naših potreb. Se naš organizem sploh lahko prilagodi tem spremembam?

Jeram: Zelo pomembno je, kakšno informacijo nam posreduje zvok oz. hrup. Če grmi, gre za sporočilo narave, da se moramo na primer v gorah čim prej umakniti. Kadar pojejo ptice in je njihovo petje bogato, pomeni, da je v okolju vse v redu, da smo lahko mirni. V primeru zvonjenja cerkvenih zvonov je to informacija, ki nekomu nekaj pomeni, drugemu pa ne in zato ta zvok zaznava kot hrup. Nemoteči so torej zvoki, ki imajo za nas neko koristno informacijo, medtem ko je glasen zvok brez informacije navadno moteč. Na monotoni hrup se lahko navadimo in nas ne moti.

Je prav naša nestrpnost tista, zaradi katere povečamo jakost, da jo sosed lahko še bolj poveča, in s tem napovemo t. i. zvočno vojno?

Jeram: Tako vedenje privede do osebnega konflikta, zaradi katerega drugače zaznavamo tudi zvok. S časom nas začnejo bistveno motiti tudi manjše intenzitete zvoka, kot bi nas sicer. Zelo zanimiva je študija iz Nemčije, v kateri so preučevali, kako bi lahko zmanjšali vznemirjenost prebivalcev zaradi hrupa v bližini letališč. Ljudje so se zaradi hrupa pritoževali, niso pa dobili povratnih informacij glede možnih ukrepov ali vzrokov za občasno povečanje hrupa. S študijo so ugotovili, da je s transparentno informacijsko politiko mogoče zmanjšati vznemirjenost prebivalcev, ne da bi zmanjšali tudi hrup. Ta je obsegala brezplačno telefonsko linijo, na katero so ljudje lahko poklicali in dobili informacije o tem, kdaj je predvideno povečano število poletov letal, in opravičilo ter prošnjo za razumevanje. Taka rešitev pride v poštev tudi na gradbiščih ali pri praznovanjih v bloku. Pomembno je obvestiti ljudi, kdaj bo hrupno in koliko časa bo trajal hrup, ter dodati opravičilo s prošnjo za razumevanje. Nihče se ne bo pritoževal, če jih boste obvestili in se opravičili, narobe pa bo, če bo hrup trajal dlje od napovedi.

Brvar: Brala sem študije o tem, da je več kriminala tam, kjer je hrup zelo glasen. Ne vem, koliko je to že potrjeno, a takšne so bile hipoteze, ki jih skušajo dokazati. Torej, v tišini naj ne bi bilo nasilnih dejanj, ubojev in umorov. Kar pomeni, da je tudi za družbo še kako pomembno imeti varne, tihe koticke.

Jeram: Najbrž ljudje v določenih trenutkih ali stanjih iščejo hrupno okolje. Tišina oz. mirno okolje sta lahko tako osvobajajoča kot utesnjujoča. Popolne tišine ne prenesemo dolgo in je tudi tako rekoč ni. Primer je gluha komora, v kateri se počutje ljudi že v roku ene ure zelo poslabša. Pri opozarjanju na zvočno onesnaženje nikakor ne gre za iskanje absolutne tišine, temveč za primerno in kakovostno zvočno okolje. Pomembna je možnost izbire. V mestu bi morali imeti možnost izbire med lokali s klasično glasbo in lokali brez glasbe ali tistimi z narodnozabavno ali pop glasbo itd. Smiselno je, da je podoba tako vizualno in zvočno kot tudi s stališča kulturne dediščine skla-

dna. Z boljšo ponudbo bi tako verjetno lahko prispevali tudi k ozaveščanju javnosti o pomenu kakovosti zvočnega okolja.

Brvar: Pri nas v večini lokalov vrtijo elektronsko glasbo in njihovo sporočilo je, da je najboljša, da so starejši kar doma. Drugo je sporočilnost kulturnega prostora. Zato se moramo res potruditi pri vzgojnih in študijskih prostorih. Menim, da bi morali načrtno delati, da bi jih osvestili. Kot vem, šole med odmori še vedno izbirajo glasbo, kateri bi otroci, ki hodijo v glasbeno šolo ali imajo malce drugačen okus, zagotovo radi ubežali, a se jih ne da zavarovati. Običajno imajo prevlado tisti, ki hočejo na vsak način vsiliti drugim, kakšno vrsto glasbe poslušajo.

Glasba pa vpliva tudi na počutje ljudi, mar ne?

Jeram: Na našem inštitutu se posebej s psihoakustiko ne ukvarjamo, a osnovne zakonitosti seveda poznamo. Ritem glasbe na primer zaznavamo kot počasen, če je počasnejši od ritma srca. Taka glasba nas pomirja, v nasprotnem nas poživlja. Drugače dojemamo tudi glasbo orkestra kot pa izvajanje iste skladbe z enim samim glasbilom. Glasba enega glasbila je navadno bolj pomirjujoča v primerjavi z orkestralno izvedbo.

Brvar: Drugo je recepcija. To sta dva okvira zvoka, ki izjemno vplivata na psiho. Ne samo slušalke, prek katerih poslušamo glasbo, temveč dolžina, trajanje zvoka; dveh, treh ali celo štirih virov zvoka naša psiha preprosto ne more sprejeti, kar vodi v frustracije. To je zelo škodljivo in pogubno. Dokazano je, kje je meja v decibelih, do katere je zvok še varen za naše slušne poti, a je vprašanje, koliko časa smo mu izpostavljeni. Naš sluh ni prilagojen temu, da bi bil ves dan izpostavljen najvišji dovoljeni jakosti.

Jeram: Kadar imamo istočasno dva vira glasbe ali kadar dve osebi govorita hkrati, smo se sposobni skoncentrirati le na en vir zvoka, vendar to za organizem pomeni napor in ni dobro, če traja predolgo. Seveda se v takšnem okolju začnemo pogovarjati glasneje, kar vpliva na naša čustva in pogosto lahko privede tudi do večje agresivnosti, ki smo jo že omenjali.

Danes je celo mirno okolje precej bolj hrupno kot nekoč in industrija naj bi nam lajšala življenje. Se mar v tem prepričanju ne skriva zmeta?

Jeram: Ko smo dobili prve avtomobile, prva letala in vlak, je bil zvok znak uspešnosti in napredka. Zdaj smo s tem zvokom preobremenjeni in je izgubil svojo fascinacijo, postal je moteč. Gotovo si brez prevoznih sredstev in industrije ne moremo več predstavljati življenja, vendar je treba poiskati način, kako bi v prostor umestili prometnice in industrijo ter hkrati ohranili kakovostno bivalno okolje. Novi posegi v okolje so zato bolj premišljeni kot včasih, ko se še nismo zavedali nevarnosti hrupa za naše zdravje in počutje. Stari problemi pa kljub temu

V. Brvar, J. Kvitaji, S. Jeram (foto: Bojan Stepančič)

pogosto ostajajo težko rešljivi. Ljudje se pritožujejo, vendar ne vedo, da so za določene vrste hrupa lahko pristojne različne ustanove. Krasno bi bilo, če bi imeli centralni register pritožb zaradi hrupa. Transparentnost takega sistema bi omogočila pregled pritožb tudi ustanovam, kot je naš inštitut in s tem dala možnost posredovanja pri hitrejšem reševanju problemov in večji zaščiti prebivalcev.

Register pritožb je torej tisto, kar potrebujemo. Imata še kakšen konkreten predlog, ki bi morebiti lahko pomagal izboljšati trenutno, nič kaj optimistično stanje?

Jeram: Zagotovo sodelovanje našega inštituta z ministrstvom za notranje zadeve, ministrstvom za okolje, agencijo za okolje in tržnim inšpektoratom. Poleg ustanov, ki delujejo na nacionalni ravni, bi morale temu problemu več pozornosti posvetiti tudi njihove območne enote. Pomembno je ozaveščanje v medijih. Več kot se bomo o tem pogovarjali, bolj bomo lahko tistim, ki povzročajo hrup, pa se tega ne zavedajo, sporočili, da so spremembe potrebne. Prav tako se je treba pogovoriti s tistimi, ki se pritožujejo nad hrupom, ter razčistiti dilemo, kdo je odgovoren zanj. Transparentnost in sodelovanje sta ključna.

Brvar: Pomembno se mi zdi predvsem to, da zavzamemo stališče in začnemo osveščati javnost, naša prva naloga pa je ozaveščanje na več ravneh. V okviru Glasbene mladine Slovenije lahko s to miselnostjo prodremo v šole in osveščanje javnosti začnemo od vrha navzdol. Naslednji korak je priti do staršev in jim jasno povedati, kaj je dobro za prihodnost njihovih otrok. Nato pa preiti na širše okolje. Ne nazadnje, za glasbenike je dolgoročno trenutno stanje pogubno, saj že opažamo, da ljudje niso več sposobni poslušati daljših skladb, kar se bo poznalo tudi pri recepciji glasbe. Tudi glasbeniki sami morajo nekaj narediti na tem področju, saj sicer glasbe ne bo poslušal nihče več.

Za konec naj vaju izzovem z vprašanjem, kakšen pomen ima tišina za vaju, kako jo dojemata.

Jeram: Rada imam mirno, tiho, naravno okolje. Narava mi pomeni vedno več. Zdi se mi, da se ne zavedamo dovolj njenega potenciala, ki ga ima za naše dobro počutje in zdravje. Kljub temu da rada poslušam glasbo, je v naravi ne potrebujem, saj zvoke narave sprejemam kot svojevrstno glasbilo.

Brvar: Lahko se le pridružim in dodam, da brez tišine v nas glasba ne more vstopiti. Če ni tišine, tudi glasbe ni, in ne glede na to, da je moj poklic glasba, potrebujem veliko tišine. Le tako glasbo lahko ponotranjim in razmišljam o njej.

Janez Križaj, režiser zvoka in aktivist Društva za ENO glasbo

»V okviru dejavnosti, ki jih izvaja Društvo za ENO glasbo, predvsem opazujemo in opozarjamo, saj kaj več kot ljubiteljsko društvo tudi ne moremo narediti. Opazujemo pa in v zadnjem času opažamo, da so se razmere zelo poslabšale. Glasba je postala vsiljena in neustrezno predstavljena, zaradi česar lahko govorimo o zvočnem onesnaženju. Največ pozornosti namenjamo opozarjanju na več glasb hkrati, saj se ne želimo spuščati na raven, ko bi ugotavljali, ali je boljše glasno ali tiho poslušanje glasbe in ali so bobni bolj ustrezni od klarineta ali zborovske glasbe. Tovrstnim razpravam se skušamo izogniti, ker pri tem takoj zaidemo v razpravljanje o okusih in pri tem ne bomo nikdar enotni. Se pa vsi strinjamo, da več glasb hkrati ne ustreza nikomur.

Problematika zvočnega nasilja je še posebno močna v Stari Ljubljani, pojavila pa se je vzporedno z umikom prometa. Ko smo končno dobili nazaj središče mesta brez prometa, ni minil teden dni in gostinci so že izkoristili priložnost ter javni prostor okupirali z ozvočenjem. A je prepričan, da glasba privablja goste lokalov, zmotno. Zvočniki v Stari Ljubljani presegajo vsako razumno število, že bežen pogled pa nam pove, da sta Petkovškovo in Gallusovo nabrežje bolj zasedeni od Cankarjevega in Hribarjevega nabrežja, čeprav sta tišji. Živimo v babilonščini, kjer posameznih zvokov sploh ne moremo več niti dojeti, kaj šele, da bi jih znali ceniti. Zato poudarjam, da se glasba rodi iz tišine, saj si jo moramo vsaj malo zaželeli, da bi sploh lahko uživali v njej.

Glasba, ki jo uporabljajo v trgovskih središčih, pa je kot kalna reka, ki nam s svojo monotonostjo uspava um in nas hkrati spodbuja k potrošništvu. Nekaterim to ustreza, nekoliko starejšim pa najbrž ne, zato potrebujemo tako prostor za mlade kot za starejše. Žal je Ljubljana ena sama zvočna brozga, kjer nihče ne dobi svojega, in četudi prosiš, naj glasbo utišajo, je najpogostejši odgovor, da to ni mogoče. Verjamem, da bi nam tišina morda celo vrnila kult zborovskega petja, ki smo ga izgubili, pa čeprav gre za našo kulturno dediščino. Morda bi frizerke ponovno začele prepevati in točaji bi ponovno pomagali gostom s svojimi nasveti. Verjamem, da bi bilo v mestu, ki premore več tišine, tudi več spontanih uličnih nastopov.«

Zvočno onesnaževanje, ki že meji na nasilje

Izpostavljenost otrok povišani ravni hrupa zaradi cestnega prometa v Ljubljani

Projekt Inštituta za varovanje zdravja prikazuje potencialno izpostavljenost otrok v ljubljanskih vrtcih in osnovnih šolah povišani ravni hrupa zaradi cestnega prometa, temelji pa na uporabi podatkov o hrupu zaradi cestnega prometa čez dan.

V strateški karti so s posebno pozornostjo označeni tisti vrtci/šole, ki se nahajajo v zvočnem okolju, v katerem so dvorišče, igrišče in okolica zaradi cestnega prometa neprimerni za igro otrok. Cilji spremljanja izpostavljenosti otrok okoljskemu hrupu v šolah in vrtcih so: varovanje zdravja in počutja otrok med poukom v šolah ter med aktivnostmi in počitkom v vrtcih, postavitev prioriteten seznamov osnovnih šol in vrtcev, v katerih bi bilo treba hrup preveriti z meritvami, ureditev primerne učnega okolja za otroke, izboljšanje pogojev na igriščih v neposredni okolici vrtcev in šol, primerna ureditev prometa v okolici vrtcev in šol ter dobro načrtovanje nove gradnje vrtcev in šol.

Raziskava, ki je bila opravljena za šolsko leto 2010/11, kaže, da se na območju presežene mejne vrednosti okoljskega hrupa, po priporočilu Svetovne zdravstvene organizacije, nahaja štirinajst vrtcev (od 110) in tri šole (od 53), zato bi bilo v teh ustanovah smiselno opraviti tudi meritve hrupa v prostorih.

Več na http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=381.

Sklepi in ugotovitve z okrogle mize *Iz tišine se rodi glasba – Kulturna podoba kulturnih spomenikov*

Na okrogli mizi v okviru festivala Godibodi, ki ga prireja Glasbena zadruga Celinka, pod sloganom »Več kulture, več svobodne izbire«, so sprejeli več sklepov in ugotovitev, na podlagi katerih problematiko reševanja zvočnega onesnaženja v prihodnosti lahko ne le gradimo naprej in jo razvijamo, marveč tudi rešujemo.

- Uredbe in pravilniki obstajajo, vendar nadzor nad izvajanjem ni dovolj učinkovit.
- Glasba lahko postane hrup, ko je ne želimo poslušati.
- Človek ni sposoben poslušati dveh virov glasbe hkrati.
- Zaznavanje zvoka je povezano z drugimi zaznavami, npr. vizualnimi.
- Zvočne podobe kulturnih spomenikov so v očitnem nasprotju z njihovimi zgodovinskimi in sodobnimi pomeni.
- Zvok in glasbo ljudje dojemamo subjektivno, zato težko določimo objektivne meje sprejemljivega.
